

ומעתה מאחר שמצינו זיעקב אצינו שזיקש ושבתי בשלום אל בית אבי. ופירש רש"י: שלם מן החטא, עכ"ל. נמצינו למדים שזענונותו לא שיער שכבר זכה למדרגת יראת הרוממות, שאלמלי כן הרי היה בטוח שלא יחטא עוד, ולכן מטעם זה עלמו שם אצנים מראשותיו מפני חיות רעות, כי מדת הענוה הציאתו לחשוב שלא זכה עדיין למדרגה שלא להתיירא מדבר זולת הצורה, וממילא פשוט שאסור לו להיכנס למקום סכנה של חיות רעות.

והנה זיטמח משה (ריש פרשתן) ציאר בצרכה, כי עיקר דאגתו של יעקב אצינו היתה, פן יחטאו לזן כשיעבוד צדיקו, וכמו שפירש רש"י (פסוק כא) 'ושצתי בשלום, שלם מן החטא, שלא אלמד מדרכי לזן, עכ"ל.

ועל פי זה יש לומר דהמדרש אחי לאשמעינן, שכל זה לא היה אלא מכח מדת הענוה ושפלות רוחו של יעקב אצינו, אבל באמת כבר זכה למדרגת יראת הרוממות, ולכן 'אז תלך לבטח דרכך', זה יעקב. והדר קמפרש לאיזה נד היה יכול לילך לבטח דרכו, וקאמר שהוא צדקתי, הן 'אם תשכב לא תפחד', מעשו ומלבן. והיינו שלא היה לו לדאוג פן יחטאו אותו, כי מי שירא מרוממותו יתצרך, בטוח שלא יחטא עוד. והן 'ושכבת וערבת שנתך', וישכב במקום ההוא. והיינו שלא היה לו לדאוג בשינתו מפני חיות רעות, כי מי שזכה ליראת הרוממות, יכול לישון אף במקום אריות, אלא שיעקב היה שפל צעני עלמו, ולכן לא שלא שיער שכבר זכה למדרגה רוממה זו.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. וזמדרש (צראשית רבה סט, א) איתא: רבי פנחס בשם רבי הונא בר פפא פתח, (משלי ג, כג) 'אז תלך לבטח דרכך', זה יעקב, דכתיב ויצא יעקב. (שם, ד) 'אם תשכב לא תפחד', מעשו ומלבן. (שם) 'ושכבת וערבת שנתך', וישכב במקום ההוא, ע"כ. והמדרש הזה אומר דרשוני וחיו.

(ב) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא. פירש רש"י: וישם מראשותיו, עשאן כמין מרזב סביב לראשו, שהיה ירא מפני חיות רעות, עכ"ל. והקשה צאורה לחיים (ריש פרשתן), איך היה יעקב אצינו ירא מחיות רעות, והא מסופר בחזו"ת הלצות (שער אהבה השם, פרק 1) על חסיד אחד, שמלאוהו ישן במדבר. ושאלוהו, האם אינו ירא מהאריות שהוא ישן פה. והשיב, אני בוש מאלקים, שיראה אותי ירא מדבר זולתו, עכ"ל.

אולם הנה בחזו"ת הלצות (שם) מצוה להדיא, כי מדרגה זו שלא להתיירא משום דבר זולת הצורה יתצרך, נמצאת רק צמי שזכה ליראת הרוממות, ולא צמי שיראתו היא מכח שכר ועונש, עכ"ל.

ולפי זה פשוט, ולית דין צריך בשש, כי מי שלא זכה עדיין למדרגת יראת הרוממות, ומכניס עלמו למקום סכנה של חיות רעות, הריהו מתחייב צנפשו, ודמו מידו יצוק. ולא נאמרו הדברים לישון במדבר במקום אריות, אלא צמי שבאמת הגיע למדרגה הרמה שלא לירא מהם.

ומבואר עוד בחזו"ת הלצות (שער עבודת האלקים, פרק ג) 2, כי העבודה הצאה מכח שכר ועונש, אין אדם בטוח שיתמיד בה ולא יכשל, כי כח התאוה אורז לה תמיד. אבל העבודה הצאה מכח יראת רוממותו יתצרך, מצטתח לאדם שלא יחטא עוד, כי עבודה כזו תיתכן רק לאחר שכבר המית אדם את כל תאוותיו הגופניות, עכ"ל.

(2) וזה לשונו: העבודה כשהיא מן התורה בלבד, אין אדם בטוח בעצמו שלא יכשל בה, כי כח התאוה אורז לה, ומצפה העתות שהוא מתעלם ממנה. אבל העבודה שהיא מהערת השכל, בטוח הוא מהכשל בה ומחטוא, כי הנפש אינה נמשכת אליה אלא לאחר המית תאות הגופות, והגברת השכל עליה, ושמושו בה כחפצו ורצונו. ועל כן היא עבודה מובטחת מהכשל בה, ובעלה שמור מן החטא, כמו שאמר הכתוב (משלי יב, כא) לא יאונה לצדיק כל און, עכ"ל.

(1) וזה לשונו: יראה לבורו ורוממותו ועוצם גבורתו, ואיננה סרה מן האדם ולא נפרדת ממנו כל ימי חייו, וזאת העליזות שבמדרגות יראי אלהים, אשר נזכרו בספרים ביראה, והוא המבוא אל האהבה הזכה והכוסף המצער. ומו שהגיע אל המדרגה הזאת מן היראה, לא יפחד ולא יירא זולת הבורא, כמו שסיפר אחד מן החסידים על אחד מהיראים, שמצאו ישן באחד המדברות. ואמר לו, האינך ירא מן האריות, שאתה ישן במקום הזה. אמר לו, אני בוש מאלהים, שיראני ירא זולתו, עכ"ל.